

מסורת הש"ס

(א) לקמן מה: לעיל מג: זכוס סד. [תמיד כח:]. (ב) שבת עד: פסחים (ג) ע"ה: ט. צ"ק. (ד) ג' ונדרים מא:]. (ה) נדה לא, ו (ו) צ"ל [תפארת], ו (ז) [תפארת] ספ"ג ע"ש, (ח) [בס"א: הגמון], (ט) [לקמן מט:]. (י) מנחות יא, (י) [במדבר ו], (י"ג) צ"ל מ"ק יג:]. (מ) שו"ת פ"א ה"א, (נ) שו"ת לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גבי מחתה הא מלא ליה נטל כו': (ב) שם הוצילו לו את הכף ויקן מלשכת: (ג) שם שפליה לקטרת חפניו ומחטה למחטה בדחלים עזירה וליעול כי מטי להחם היכי לעבד: (ד) שם ובמשע ש דכני ישמעאל בן קמחית (ו) חמה וזו צונת חל"מ וי"ב מפי רש"י נמשע דלא גרס ליה: (ס) שם מלא ליה שם לרה לעשות מדה עושה צ"ל ותיבת חמה נמחק: (ז) רש"י ד"ה הבאה כו' דכתיב ולקח מלא המחמה וכו' כ"ל ותיבת הכהן נמחק: (ח) שם ד"ה איכא דלמרי האו וזוכלות (וריד) חו"מ וי"ב כ"א ואזכות מלא שם קדרה ועכ"ל: (ח) שם ד"ה ואיכא דלמרי כ"ל: (ט) שם שקלטה אמי אורז גבר ועלה לגג:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

א רש"י ד"ה הבאה אחת וכו' ולקח הכהן: מלת הכהן נמחק וי"ב ע"י ש"י:

לעזי רש"י

טורד"ל, קנה, בבערל.

תוס' ישנים

הבא מחתה דקטורת, הקשה ה"ר אלמלך דהכא משמע שהיו מקטירין הקטורת בתוך המחמה וכן משמע מני בקרב דכתיב (דכא במדבר טז, ו) [ז"ל] וקחו אש מחמתו ותני ביה אש ודמיו ענין קטרת, וכן גבי נדב ואביהוא, ואולי כסדר מחד משמע ששני עושין אותו ע"ג מונח הפנימי, דקח אתה ומניח לג, וכן מי שזה במחמה כבר את הגחלים על המונח הפנימי ורדקן כצויל המחמה, ואחרים מני ששהי חווצין הכהנים המבטיסין את הקטורות בפנים ומחמה כיד אחר, לאלה לא היה שם שרף, ועוד מדע שהיה צריך מונח הפנימי, ואומר רבינו כי שם יוה"כ ודלי היה שרף בתוך המחמה מלאה חלי אש כי לא היה מונח לפני ולפנים כי אש ארון לא אן שמה צבית שני, אבל על כל יום יום ודלי נשרף על המונח, [וקטורת] דנדב ואביהוא ועדת קרח שהקריבו במחמה הולכת שעה היתה וגם היה על המונח החיצון ולכן היה צריך להיות שם מחמה, ואפ"ל בובין ששניהם שוין כגון [דרי] ישמעאל כו'. הסם נמי היה קטורת מרוב שיהי חופן ד' קצין וזממחה על היה קו' ג' קצין, אלא לא דק. ודירתי ודורתי, לשון ודיות הוא ולא מלשון ודד וציון, ואע"ג דמיתני ליה עלה, ודלא כפי הקוטרת א). ויבוא שיימשו בהבונה גדולה. כגון שארע פסול צלחד מזה ולא היה או אותו שישמע לשון נמקוס כ"ג שם, דהא שפיטא שלא קברתם מדמנה היה לה. לא רא קורות ביתי קלעי שעירי. בשעה שהיתה יכולה לנסותם. שלא יעשה מדה לקוביץ. פירש בקומטרם שלא יעשה כלי למדת קומט, ואין נראה לרבינו שמואל דקומץ [דוקמץ] משמע שיש לו לקומץ נדיו ולא שיעשה מדה לקומץ, ועוד דשפיטא ליה דחופן וחוור וחסון גבי קטורת, ואי כפירוש הקוטרס י הויתם משם דילפינ מלא מלא דקטורת [מקומץ], דלוי לא ליעינן מלא מלא מקומץ ו(א) צריך לחפון כלל אלא יעשה כלי (מלא) מחוץ מלא מדת חופינו נמה צריך להיות חופן וחוור וחסון שזו היא עבודה קשה שבמקדש כדלמחרין בסמוך. אלא ודאי בין מלא חפניו בין מלא קומטו משמע ממילא שצריך לחפון ולקומץ. על כן נראה לרבינו שמואל לפרש שלא יעשה מדה לקומץ היינו שלא יתן מחלה מדת קומטו ככלי ואח"כ יקומץ מלא בקמיתו ים לו נמזד. וטעמא דחופן וחוור וחסון משמע ליה משום דכתיב מלא חפניו והיה מצית לפירות שמלא חפניו ים לו להציל לפני ולפנים ולא שמהו להציל ככלי היינו משום דלא אפשר כדלמחרין לקמן, אלכן צריך לחפון בפנים ולהניחו בחופינו וסבקי לקח דהא דחיק ומקין אנפשיה. ה"ר יוסף.

הוציאו לו. מלשכת הכלים: וכך הסיפ מדסה. מפרש בגמ': **גבי מחסה דקטורת**. לחפון מחסה: נעיל מחסה והדר נעיל קטורת בחפניו: **הבאה אחת אמר רחמנא**. בגחלים ובקטורת ולא שמי הבאות דכתיב (ויקרא טו) ולקח א(א) הכהן מלא המחמה גחלי אש מעל המונח ומלא חפניו וגו' והביל מצית לפירות: **כדאשכחן בנשיאים**. כף אחת מלאה קטרת (ס) **מרוצה**. וכנדה ליקח לריכה ימין: **אפי' צומא ששניס שוין**. כהן שחפניו גדולים וחופן שלט קצין אפילו הכי כיון דכרוב כהנים גדולים גחלים מרובים מחפניו נוטל כף בשמאל: **קימחיה**. שם אמו: **עלה לגג**. גבר על כוין: **איכא דאמרי**. האז זרד בערסן קאלמר ויפה הוא לחולה וססם נשים מעוצרות חולות ואזכות (ט) **זרד וערסן שהן מיני מאלל חטיין כדלמחרין במסכת (ברכות דף ג.ל.)** חילקא חטיי דמיתברי צאסימא לתרי תרי טרגים לתלת תלת זריד לארצע ארצע ערסן לחמש חמש והכי קאלמר כל הנשים מעוצרות תקנו להס זריד וערסן להצרות אותן והעוצרים ואותן של **אמי גבר על כוין:** (א) **איכא דאמרי בשבסח ורע**. קאלמר שזין יצרת הוולד מכל הטיפה אלא מן הצינור שזה זרד לשון חצילי זרדים טודי"ל כלומר צינור טיפה שקלטה אמי הורד (ט) גדל ועלה לגג: **ופורני**. לשון זורה את גורן השעורים (רות

ג) מנצר את הטיפה: **ווירוסני**. ארזתי מן הצינור שזה: **פעס אחס**.

יוה"כ היה: **צינורא**. רוק: לא ראו **קורוס ציפי כו'**. ראיתי בהש"ס ירושלמי (ט) כל כבודה בת מלך פנימה ממשצות והב לבושה אשה לנועה ראויה ללאת ממנה כהן גדול הלבוש משצות וזה: הכי גרסינן מנו רצנן **בקומטו שלא יעשה מדה לקומץ**. והרים ממנו בקומטו ולא שיעשה כלי למדת קומטו וימדוד צו קומץ מן המנחה: **אבל הכא לא כתיב חפניו**. ואס עשה מדה מחמת חפניו מלא חפניו והביל קרינן ביה: **יליף מלא**. דכתיב קרא אחרינא וקמץ משם מלא קומטו (ויקרא ג) מה להלן בקומטו יקומץ ולא במדה אף כאן בחפניו: **מאי לאו**. וכך יעשה מדה דקמתי הכי קאלמר אס צא ליתנה מדה לחפניה כן יעשה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו: **לא היה קאלמר וכך היה חוור וחופנה לפנים**. מערה אותה לתוך חפניו מן הכף ונותנה על הגחלים שבמחמה: **שמעת מינס כו'**. ולקמן (דף מט.) צעיק לה: **דילמא שאס ראה כו'**. כלומר לא היה ולא היה תפשוט מינה דדחינן לך להכא ולהכא: **אי נמי**. הכי קאלמר כן היתה מחמה מלא חפניו מנומלמץ **מבורץ**. מנצנצין מכל דג ויואל: **אי בקומטו**. דייקנין יכול בראשי אצבעותיו יקומץ מעט וכל כמה דמחוסר טפי מעלי ת"ל מלא:

הוציאו לו פרק חמישי יומא

הוציאו לו. השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן. תימה לי והאמר לקמן (דף מט:) נוטל הכין בראשי אצבעותיו ויש אומרים צשינו והכי עבד הכי השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן ויש לומר דהתם אינו אלא מושך הכין אללו והכין אינו מונח צאייר אלא על ידו הוא

הוציאו לו ״את הכף ואת המחתה חפן

מלא חפניו ונתן לתוך הכף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וכך היתה מדתה נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו: **גבי מחתה (ב)** תנא ליה ^(ג) נטל את המחתה ועלה לראש המזבח וחותה ויורד התם מחתה דגחלים והכא מחתה דקטורת דתניא הוציאו לו (ט) כף ריקן מלשכת הכלים ומחתה גדרושה של קטורת מלשכת בית אבטינס: **חפן מלא חפניו ונותן לתוך הכף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וכך היתה מדתה:** כף ביום הכפורים למה לי ימלא חפניו והביא אמר רחמנא משום דלא אפשר דהיכי נעביד נעייל והדר נעייל הבאה אחת אמר רחמנא ולא שתי הבאות נשקליה לקטורת בחופניו ונחתיה [למחתה] (ט) עלה וליעול כי מטי התם היכי לעביד נשקליה בשיניה ונחתיה למחתה (ט) **השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה הלכך לא אפשר וכיון דלא אפשר עבדינן כדאשכחן בנשיאים:** נטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל: ^(א) **יציאא בארעא וגוירא בשמי שמיא** יזו מרובה וזו מועטת ואפילו בזמן ששיניה שוין וכמעשה דרבי ישמעאל בן קמחית (ט) יזו חמה וזו צוננת אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית שהיה חופן ארבעת קבין במלוא חפניו ואומר כל הנשים זרדו וזרד אימא עלה לגג איכא דאמרי בערסן וכדרכה בר יונתן דאמר ^(ג) **רבה בר יונתן אמר רבי יחיאל ערסן יפה לחולה ואיכא דאמרי בשכבת ורע וברדרי אבהו (ג) דרבי אבהו רמי כתיב** ^(ב) **ותורני [חיל]** למלחמה וכתיב ^(ג) **המאורני חיל למלחמה** אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתי וזריתי אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית ^(א) **פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק צינורא מפיו על בגדיו ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד ושוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית פעם אחת יצא וסיפר עם אדון(ט) אחד בשוק ונתזה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס יוסף (עם) אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד ת"ר שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בבהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזוכית לכך אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי אמרו לה הרבה עשו כן ולא הועילו ת"ר ^(ד) **בקומצו שלא יעשה מדה לקומץ איבעיא להו מהו שיעשה מדה לחפניה חתם הוא דכתיב בקומצו אבל הכא דלא כתיב בחפניו אלא** ^(ה) **מלא חפניו קטורת סמים דקה לא או דילמא יליף מלא מקומצו ת"ש וכך היתה מדתה מאי לאו שאם רצה לעשות מדה (ט) אחרת עושה לא ה"ק וכך היה חוור וחופנה לפנים שמעת מינה (ט) חופן וחוור וחופן דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר, אלא יכניס מלא חפניו, ולעולם אם חפן בחוץ אינו חוור בקומצו אי בקומצו יכול אפילו בראשי אצבעותיו תלמוד לומר מלא קומצו כדקמצי אינשי י"א כיצד חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומץ ובמחבת****

לנושאה, והקטורת מלא חפניו וצוננת. פי' זרד ורדו. לשון זרד הם עשבים כגון חבילי ורדיו. כלומר, (א) רבתי חבילת קמחית עלה לגג, דהנו רבנן התולש עשבים המזרז ורדים אם לאכילה כגורגורא אם לבימה כמלא פי הגוי. ומפני מה היו בניה בעלי כח. ישי אומרים שידלתן בערסן שהוא שני לפולת ומאמן הכח, ויש אומרים שביבב דרע כמו שהיה עושה בת שבע אם שלמה דכתיב ותורני חיל למלחמה. כלומר זריתי כדכתיב וזרה את גורן השעורים, ודירותני אימצתני. כל העולם נוצרים מן הבורז כבטיפה של שכבת זרע ואני מן הבורז שבבורי. ואמרה ויחיל לשבעה בנים הללו, כי לא ראו קורות ביתי קלעי שער ראשי שהיתה צנורה כיותר. תנו רבנן מלא קומצו [בקומצן] שיהא קומץ נוטל בקומצו, שלא יעשה מידה לקומץ ויהיה קומץ בה אלא לעולם אל תהיה קמיצה אלא בידו של כהן. איבעיא להו מהו לעשות מידה לחפניה. ת"ש מדתן וכך היתה מידתה, ש"מ שאם רוצה לעשות לה מידה עושה. ודחינן לא הכי קמני וכך היתה מידתה בפנים (הדרין) [בדרין] שמדידתה בחוץ. ואקשינן וכי הוהפן בחוץ חוור עד וחופן בפנים להקטיר. ודחינן לא דילמא שאם רצה לעשות מידה מקודם כדי שיהא מודד באותה מידה עושה. אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר, אלא יכניס מלא חפניו, ולעולם אם חפן בחוץ אינו חוור וחופן בפנים (ג) על המחתה אלא בחפניו. ת"ר וקמץ משם מלא קומצו מסלתה משמנה. יכול מבורץ, כלומר יחיה שותת יורד מאחרי אצבעותיו, ומתוך לו אצבעותיו. תלמוד לומר והרים ממנו כדלמחרין. כלומר אין לו אלא מה שבתוך היקומץ. הא כיצד, חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומץ

מו.

א א ג מ"י פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הל' א:
ב ד מ"י פ"ג מלכות מעשה קרבנות הל' יג:

תורה אור השלם

- ולקמן מלא המחמה גחלי אש מעל המזבח מלפני יי ומלא חפניו קטרת סמים דקה ורובאי מביד לפיכתי:
- ותורני חיל למלחמה תכריע קמי תחתני:
- שמואל ב כב מ ותאורני חיל למלחמה תכריע קמי תחתני: חללים יח מ והדרים צמנו בקמצו מסלת המחמה ומשמנה ואת כל לבנתה אשר על המחמה והקטיר המזבח ר"ח נחת אפרקה ללך:
- ויקרא ו ח 5 והביא אל בני אהרן הדבאים ולקח משם מלא קמצו מסלקת ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אפרקה המזבחה אשה ר"ח נחת ללך:
- ויקרא ב ב

מוסף רש"י

יציאא. אורני (שד"ח ט). ותורני. חסר אי לשון מזה (דחה לא). ותאורני. לשון מניית כח במנינס (שם). זריתני. מן הבורז. ואמר כי זרחתני (שם). יכול מבורץ. מנצנץ ויואל לכל דג (ויקרא ג) גדרו, לשנא לחפניה שיש קמץ בין לשני אצבעותיו לפס ידו [מחנות יא. לגי' הציח]. ת"ל בקומצו. והרים ממנו קומטו (שם) אין לך כשר אלא מה שנתון הקומץ (ויקרא ב, ב) בראשי אצבעותיו. מעט מנכנס ידיו אצבעותיו וחופן קמטו והקמט נכנס בתוך ידו (שם). חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומץ. וזהו קומץ ממשמע לשון העבדים (ויקרא ב, ב).

רבינו חננאל

הוציאו לו את הכף ואת המחתה כו'. ואוקימנא למחתה דמתניתין מחתה של קטורת כדתיניא ומחתה (גרונה) מליאה קטורת מלישכת בית אבטינס. כף למה לי ומלא חפניו כתיב. ואסיקנא משום דלא איפשר כו' יציאא. [תיא]. בארעא וגוירא בשמי שמיא משל הוא כלומר האורת למטה והגר למעלה, הגחלים בימין והקטרת בשמאל. ושנינן מחתה הגחלים ככירה שיש בה גחלים שלש סורי. ועוד היא [חמה] (ורוצה) [וצריך] כוח

לנושאה, והקטורת מלא חפניו וצוננת. פי' זרד ורדו. לשון זרד הם עשבים כגון חבילי ורדיו. כלומר, (א) רבתי חבילת קמחית עלה לגג, דהנו רבנן התולש עשבים המזרז ורדים אם לאכילה כגורגורא אם לבימה כמלא פי הגוי. ומפני מה היו בניה בעלי כח. ישי אומרים שידלתן בערסן שהוא שני לפולת ומאמן הכח, ויש אומרים שביבב דרע כמו שהיה עושה בת שבע אם שלמה דכתיב ותורני חיל למלחמה. כלומר זריתי כדכתיב וזרה את גורן השעורים, ודירותני אימצתני. כל העולם נוצרים מן הבורז כבטיפה של שכבת זרע ואני מן הבורז שבבורי. ואמרה ויחיל לשבעה בנים הללו, כי לא ראו קורות ביתי קלעי שער ראשי שהיתה צנורה כיותר. תנו רבנן מלא קומצו [בקומצן] שיהא קומץ נוטל בקומצו, שלא יעשה מידה לקומץ ויהיה קומץ בה אלא לעולם אל תהיה קמיצה אלא בידו של כהן. איבעיא להו מהו לעשות מידה לחפניה. ת"ש מדתן וכך היתה מידתה, ש"מ שאם רוצה לעשות לה מידה עושה. ודחינן לא הכי קמני וכך היתה מידתה בפנים (הדרין) [בדרין] שמדידתה בחוץ. ואקשינן וכי הוהפן בחוץ חוור עד וחופן בפנים להקטיר. ודחינן לא דילמא שאם רצה לעשות מידה מקודם כדי שיהא מודד באותה מידה עושה. אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר, אלא יכניס מלא חפניו, ולעולם אם חפן בחוץ אינו חוור וחופן בפנים (ג) על המחתה אלא בחפניו. ת"ר וקמץ משם מלא קומצו מסלתה משמנה. יכול מבורץ, כלומר יחיה שותת יורד מאחרי אצבעותיו, ומתוך לו אצבעותיו. תלמוד לומר והרים ממנו כדלמחרין. כלומר אין לו אלא מה שבתוך היקומץ. הא כיצד, חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו וקומץ

^[1] (ג) נטל את המחתה ועלה לראש המזבח והביא אמר רחמנא משום דלא אפשר דהיכי נעביד נעייל והדר נעייל הבאה אחת אמר רחמנא משום דלא אפשר דהיכי נעביד נעייל

^[2] (עין שם בפי' המפתח דף לא דבש"י שם ודכרי המ"י טמן מלאן וע"י ש"י.